

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาวะปัจจุบัน โลกอยู่ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันกันอย่างสูง ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ และในฐานะที่ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันอย่างรุนแรงนี้ โดยได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อันจะเห็นได้ชัดจากปัญหาและสภาพของวิกฤติการณ์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในปัจจุบัน จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจว่าในสภาวะแบบนี้ สังคมไทยจะมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองอย่างไร เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน มีสันติสุขสามารถเอาชนะวิกฤติการณ์ทางด้านต่างๆ ที่เรากำลังเผชิญอยู่ได้ ประเทศไทยจึงมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหามาตรึงด้วยการยกระดับคุณภาพของการศึกษาให้กับประชาชนเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา, 2550:2)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำเอกสารแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2552 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้หน่วยงานในสังกัดใช้เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อร่วมกันบริหารและดำเนินงานจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามภารกิจของหน่วยงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ภายใต้การประสานความร่วมมือกันกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน รวมทั้งใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตามประเมินผล เพื่อร่วมกันดำเนินการจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึง

เป็นธรรมและมีคุณภาพได้มาตรฐาน พร้อมทั้งเร่งรัดการใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณพ.ศ.2552 ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 1 ความมุ่งหมายต้องการพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม เพื่อให้เป็นคนดี และมีความรู้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ระบุว่า ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย การประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก และให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินเพื่อมุ่งหวังคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามที่สังคมคาดหวัง และที่สำคัญเพื่อการพัฒนาประเทศในการแข่งขันกับนานาประเทศ ซึ่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือ สมศ. ได้กำหนดมาตรฐานเพื่อเป็นแนวทางในการตรวจสอบ ติดตามคุณภาพการศึกษาไว้ 14 มาตรฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาทุกระดับ ได้กำหนดมาตรฐานรองรับ การประเมินการจัดการศึกษา เพื่อวัดประสิทธิผลของโรงเรียนจำนวน 18 มาตรฐาน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และมาตรฐานด้านพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นการรับรองให้สถานศึกษานั้น ๆ เป็นที่ยอมรับของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการนำนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัดสู่การปฏิบัติให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนที่มีประสิทธิผลควรเป็นโรงเรียนที่มี สังคม บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ มีความพร้อมในด้านทรัพยากรวัสดุ เทคโนโลยี งบประมาณและทรัพยากรบุคคล สามารถจัดการศึกษาได้อย่างดี ทั้งด้านการบริหาร ด้านการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูงตามมาตรฐานที่กำหนดและได้รับการพัฒนาครบถ้วนทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เป็นที่ชื่นชมของชุมชน รวมทั้งเป็นสถานศึกษาที่สามารถเป็นแบบอย่างในการให้ความช่วยเหลือชุมชน และสถานศึกษาอื่นในชุมชนได้ (อรุณ จันทวานิช, 2547 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2549: 45) ซึ่งเปรมสุริย์ เชื่อมทอง (2536: 9) กล่าวว่า ประสิทธิภาพคือ ผลงานของกลุ่มซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ดังนั้นประสิทธิผลของโรงเรียน คือความสำเร็จของโรงเรียนที่สามารถทำหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ทั้งนี้เกิดจากประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียนที่สามารถใช้ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์การ

บริหารงานเพื่อโน้มน้าว ให้ผู้ได้บังคับบัญชา ปฏิบัติงานให้เกิดผลตามเป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ เนื่องจากประสิทธิผล (effectiveness) เป็นตัวบ่งชี้หรือตัวการที่จะเป็นเครื่องตัดสินใจในขั้นสุดท้ายว่า การบริหารหรือองค์การประสบผลสำเร็จหรือไม่เพียงใด ดังนั้นสถานศึกษาควรมีเป้าหมายให้นักเรียนเป็นคนที่มีความรับผิดชอบส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติงาน และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ให้เป็นผู้ได้รับประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของนักเรียนหลังจากออกจากโรงเรียนไปแล้วและควรฝึกนักเรียนให้เคารพในกฎ กติกา ระเบียบต่าง ๆ ของโรงเรียน เพื่อฝึกหัดให้นักเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบของสังคม และกฎหมายของบ้านเมืองในโอกาสต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของ ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel, 1991: 380) กล่าวถึงการประเมินประสิทธิผล ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การปรับตัว (adaptation) พร้อมทั้งจะปรับเปลี่ยนกระบวนการปฏิบัติงาน 2) การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ (goal attainment) มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียนอย่างชัดเจนเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น 3) การบูรณาการ (integration) การสร้างความมั่นคง ประสานงาน และความสัมพันธ์ทางสังคม ให้มีลักษณะเป็นหน่วยเดียวกัน และ 4) การมีจิตมุ่งต่อองค์การ (latency) ทำให้บุคลากรในโรงเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานกับเพื่อนร่วมงาน และลักษณะการบริหารเพื่อความก้าวหน้าในอาชีพ และสอดคล้องกับแนวความคิดของแคมเบล (Campbell, 1977: 13-35) ที่ได้กำหนดแนวทางการประเมินประสิทธิผลของสถานศึกษาไว้ 4 ประการ คือ การปรับตัว การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ การบูรณาการ และคุณธรรมจริยธรรม และจากงานวิจัยของ อุทัย โนนาศ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาค่าใช้จ่ายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อเสริมประสิทธิผลของการทำงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า การใช้อำนาจทั้ง 5 ด้านของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด เป็นส่วนใหญ่ ส่วนการศึกษาประสิทธิผลของการทำงาน พบว่า ด้านการปรับตัว และด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ อยู่ในระดับมากถึงปานกลาง ส่วนประสิทธิผลด้านการบูรณาการและการมีจิตมุ่งต่อองค์การ อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญของสถานศึกษาและเป็นผู้นำวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม ตลอดทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี จึงจะนำไปสู่การจัดการและบริการสถานศึกษาที่ดี มีประสิทธิผล และประสิทธิภาพ (ธีระ รุญเจริญ, 2550: 7-8) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทของตนให้เหมาะสมและปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ เพื่อให้ผู้ได้บังคับบัญชามีความมุ่งมั่นและร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ โดยยึดวัตถุประสงค์ขององค์การเป็นหลัก ถ้าผู้บริหารแสดงบทบาทหน้าที่ของตนได้เหมาะสม ถูกต้องจะทำให้องค์การประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและผู้ได้บังคับบัญชามีความสุขด้วย

(อาคม วัดไชยสง, 2547: 83) และ วิรัตน์ มโนวัฒนา (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิผลของโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียนมี ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติในทางบวก และด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

การบริหารงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อโรงเรียนผู้บริหารต้องมีอำนาจเหนือบุคคลอื่นในโรงเรียนและมีวุฒิภาวะการณการใช้อำนาจที่มีให้เกิดประสิทธิผลต่องานโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของบาร์นาร์ด (Barnard, 1984: 165) กล่าวคือ ผู้บริหารการศึกษาจะปฏิบัติงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรหรือไม่ จะต้องคำนึงถึงการตอบสนองต่อการใช้อำนาจหน้าที่ของตนจากผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย ซึ่งการใช้อำนาจมีหลายทาง อำนาจแต่ละอย่างจะส่งผลต่อการทำงานแตกต่างกัน ผู้นำทางการศึกษาจะต้องเลือกใช้แหล่งอำนาจที่เหมาะสมกับงาน เวลาสถานการณ์และกลุ่มคน เช่น อำนาจบังคับอาจใช้กับสถานการณ์คับขันที่ต้องการความรวดเร็วหรือใช้กับงานที่ต้องยึดกับกฎระเบียบหรือกลุ่มผู้ตามวุฒิภาวะต่ำ อำนาจการให้รางวัลก็อาจใช้เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกตั้งใจทำงาน เป็นต้น อำนาจทุกแหล่งมีประโยชน์ต่อผู้บริหารและผู้นำทางการศึกษา เพียงแต่ต้องรู้จักเลือกใช้หรือใช้ผสมผสานกันไปตามความเหมาะสม ก็จะทำให้ความเป็นผู้นำของเขายังคงอยู่ต่อไป นอกจากนี้ผู้นำจะต้องมีการตรวจสอบและประเมินอำนาจของตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้การทำงานในฐานะเป็นผู้นำประสบผลสำเร็จตลอดไป (อาคม วัดไชยสง, 2547: 12) การใช้อำนาจแต่ละประเภทต้องใช้ในต่างสถานการณ์กันและจะส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนต่างกันด้วย ผู้บริหารต้องมีความรอบรู้และเลือกใช้อำนาจที่มีอยู่อย่างรอบคอบ ระมัดระวัง เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ศักดิ์ เหมือนชาติ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์ พบว่า การใช้อำนาจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามีการใช้อำนาจรูปแบบต่าง ๆ โดยรวมและแต่ละรูปแบบอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษขนาดกลางมีการใช้อำนาจจากการให้รางวัลมากกว่าทุกอำนาจและผู้บริหารสถานศึกษาทุกขนาดมี การใช้อำนาจเชื่อมโยงน้อยกว่าทุกอำนาจเช่นเดียวกัน ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีประสิทธิผลด้านการอุทิศเวลาให้กับงานในหน้าที่มากกว่าทุกด้านและมีประสิทธิผลด้านการเอาใจใส่ต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนน้อยกว่าทุกด้าน ในสถานศึกษขนาดใหญ่มิมีประสิทธิผลด้านการอุทิศเวลาให้กับงานในหน้าที่มากกว่าทุกด้าน สถานศึกษขนาดกลางมีประสิทธิผลด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร

สถานศึกษามากกว่าทุกด้านและสถานศึกษาขนาดเล็กมีประสิทธิผลด้านความคาดหวังของสถานศึกษาที่มีต่อนักเรียนมากกว่าทุกด้าน ส่วนสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดเล็กมีประสิทธิผลด้านการเอาใจใส่ต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนน้อยกว่าทุกด้านและในสถานศึกษาขนาดกลางมีประสิทธิผลด้านการอุทิศเวลาให้กับงานในหน้าที่น้อยกว่าทุกด้าน เมื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์เท่ากับ .824 และมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ซึ่งการใช้อำนาจจากความเชี่ยวชาญและอำนาจตามกฎหมายมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง อำนาจอ้างอิง อำนาจข่าวสาร ข้อมูล อำนาจบังคับ และอำนาจเชื่อมโยง มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในระดับกลาง ส่วนอำนาจจากการให้รางวัลมีความสัมพันธ์น้อยกว่าทุกอำนาจและอยู่ในระดับต่ำ และอารีย์ สุวรรณपाल (2537) ได้ศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารตามการรับรู้ของผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหารและครูอาจารย์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารใช้อำนาจระดับมากที่สุดคือ อำนาจข่าวสารข้อมูล ระดับมากที่สุดคือ อำนาจจากความเชี่ยวชาญ อำนาจการให้รางวัล และอำนาจการเชื่อมโยง ระดับน้อย คือ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจอ้างอิงและอำนาจบังคับ ส่วนกษิณณ ชินวงศ์ (2550) ได้ศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า 1) การใช้อำนาจของผู้บริหาร โรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจอ้างอิง อำนาจเชี่ยวชาญ อำนาจการให้รางวัล และอำนาจการบังคับ 2) การใช้อำนาจของผู้บริหาร โรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน มีการใช้อำนาจในการบริหาร โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นการใช้อำนาจด้านการบังคับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) การใช้อำนาจของผู้บริหาร โรงเรียนที่บริหาร โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ มีการใช้อำนาจในการบริหาร โดยรวม และรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากบทบาท หน้าที่ของผู้บริหารและประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารและประสิทธิผลของโรงเรียนและหาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจในการบริหารงานของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 โดยเลือกศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหาร โรงเรียนตามกรอบแนวคิดของเฟรนช์และ ราเวน (French & Raven) และเซอร์เชย์ บลันชาร์ด และจอห์นสันซึ่งวิเคราะห์การใช้อำนาจได้ 5 แบบ คือ อำนาจเกิดจากการให้รางวัล (reward power) อำนาจตามกฎหมาย (legitimate power) อำนาจเกิดจากความเชี่ยวชาญ (expert power) อำนาจจากการเชื่อมโยง

(connection power) และอำนาจจากการควบคุมข้อมูลข่าวสาร (Information Power) ส่วนการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดของ ฮอย และมิสเกล (Hoy&Miskel) และ Campbell ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) การปรับตัว (adaptation) 2) การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร (goal attainment) 3) การบูรณาการ (integration) 4) การมีจิตมุ่งต่อองค์กร (latency) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการใช้อำนาจและเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียน ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 อยู่ในระดับใด
2. ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 1 อยู่ในระดับใด
3. การใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียนกับประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 1 มีความสัมพันธ์กันหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารและประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1

สมมติฐานของการวิจัย

การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 มีความสัมพันธ์กัน

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 1 จำนวน 2,555 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 จำนวน 335 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 การใช้อำนาจของผู้บริหาร ได้แก่

3.1.1 อำนาจการให้รางวัล (reward power)

3.1.2 อำนาจตามกฎหมาย (legitimate power)

3.1.3 อำนาจความเชี่ยวชาญ (expert power)

3.1.4 อำนาจการเชื่อมโยง (connection power)

3.1.5 อำนาจจากการควบคุมข้อมูลข่าวสาร (information power)

3.2 ประสิทธิภาพของโรงเรียน ได้แก่

3.2.1 ด้านการปรับตัว (adaptation)

3.2.2 ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร (goal attainment)

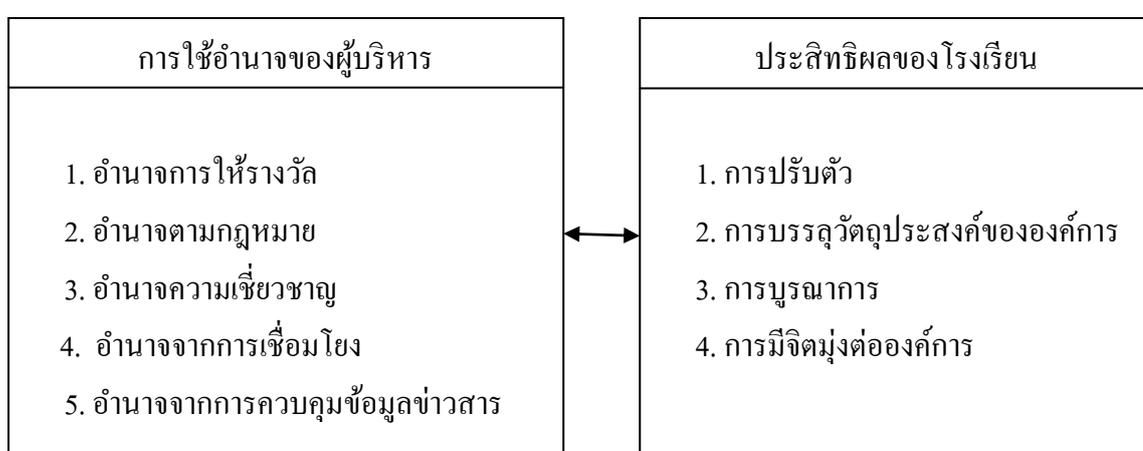
3.2.3 ด้านการบูรณาการ (integration)

3.2.4 ด้านการมีจิตมุ่งต่อองค์กร (latency)

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งวิเคราะห์ สังเคราะห์ บูรณาการ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการศึกษาของไทย โดยวิเคราะห์การใช้อำนาจตามแนวคิดของ เฟรนซ์และราเวน (อาคม วัชรสง, 2547: 10-11) และแนวความคิดของเฮอร์เชย์, บลันชาร์ด และ จอห์นสัน (Hersey, Blanchard & Johnson, 201 อ้างถึงใน จันทรานี สงวนนาม, 2545: 223-224) ซึ่ง สามารถวิเคราะห์การใช้อำนาจเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการศึกษาของไทยได้เป็น 5 แบบ คือ 1) อำนาจเกิดจากการให้รางวัล (reward power) 2) อำนาจตามกฎหมาย (legitimate power)

3) อำนาจเกิดจากความเชี่ยวชาญ (expert power) 4) อำนาจจากการเชื่อมโยง (connection power) และ 5) อำนาจจากการควบคุมข้อมูลข่าวสาร (information power) ส่วนประสิทธิผลของโรงเรียน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามแนวคิดของ ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel, 1991: 380) และ Campbell (1977: 13-35) มี 4 ด้านคือ 1) การปรับตัว (adaptation) 2) การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ (goal attainment) 3) การบูรณาการ (integration) และ 4) การมีจิตมุ่งต่อองค์การ (latency) ซึ่งสามารถกำหนดกรอบแนวคิดได้ดังนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานของโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน คือ การปรับตัว การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ การบูรณาการ และการมีจิตมุ่งต่อองค์การ ได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียนที่ได้วางไว้

1.1 การปรับตัว (adaptation) หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน การใช้นวัตกรรมใหม่ในการบริหารงาน การเจริญเติบโตและความก้าวหน้าขององค์การ และการพัฒนาคุณภาพองค์การอย่างต่อเนื่อง

1.2 การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ (goal attainment) หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการดำเนินกระบวนการงานและโครงการต่าง ๆ มีการใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมและเพียงพอ ทำให้ผลผลิตของงานเกิดผลสัมฤทธิ์และคุณภาพในการทำงานขององค์การ

1.3 การบูรณาการ (integration) หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการติดต่อสื่อสารภายในองค์การ ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร บรรยากาศขององค์การหรือสภาพจิตใจของบุคลากร และความสามารถในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

1.4 การมีจิตมุ่งต่อองค์การ (latency) หมายถึง ความสามารถของโรงเรียนในการสร้างให้บุคลากรมีความสนใจในการกำหนดเป้าหมายในชีวิตทำให้เกิดความเป็นตัวของตัวเอง เกิดแรงจูงใจในการทำงานและความจงรักภักดีทำให้เกิดเอกลักษณ์ขององค์การ

2. อำนาจ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่ใช้ในการจูงใจให้ผู้อื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชา กระทำหรือไม่กระทำในสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามจุดหมายที่ตนกำหนดไว้

3. การใช้อำนาจ หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารในการบริหารงานโรงเรียนในการจัดการและบริหารโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยแบ่งรูปแบบการใช้อำนาจ ได้ดังนี้

3.1 อำนาจการให้รางวัล (reward power) หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้อำนาจที่บุคคลกลุ่มเป้าหมายยอมรับอำนาจ เนื่องจากต้องการได้รับรางวัล ผลตอบแทนหรือความดีความชอบจากผู้ที่มีอำนาจนั้น เช่น การเพิ่มเงินเดือน การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง การยกย่อง การให้ผลย้อนกลับ การมอบหมายงานให้ทำ การมอบความรับผิดชอบ การยอมรับหรือการให้เกียรติ

3.2 อำนาจตามกฎหมาย (legitimate power) หมายถึง การที่ผู้บริหารใช้อำนาจที่บุคคลกลุ่มเป้าหมายยอมรับปฏิบัติตาม เนื่องจากยอมรับว่าผู้ใช้อำนาจมีความชอบธรรมในการใช้คำสั่ง และจะต้องปฏิบัติตามไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

3.3 อำนาจจากความเชี่ยวชาญ (expert power) หมายถึง อำนาจที่ครูผู้สอนให้การยอมรับต่อผู้บริหารที่ตนให้ความเชื่อถือว่า ผู้นั้นทรงความรู้ ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญในงานหรือวิชาการสาขาเฉพาะนั้น

3.4 อำนาจจากการเชื่อมโยง (connection power) หมายถึง การใช้อำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยการเชื่อมโยงกับผู้ที่มีอำนาจ เช่น เป็นญาติกัน หรือเป็นเพื่อนสนิทกันกับผู้ที่มีอำนาจหรือผู้ใกล้ชิดกับผู้ที่มีอำนาจ

3.5 อำนาจจากการควบคุมข้อมูลข่าวสาร (information power) หมายถึง การใช้อำนาจที่เกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาได้รับหรือเป็นเจ้าของข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สามารถเก็บรวบรวม นำมาใช้ในการบริหารและพัฒนาองค์การ โน้มน้าวผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความพร้อมในระดับสูงขึ้นไปในการทำงาน

4. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการหรือผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้รักษาการในตำแหน่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1

5. ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ทำให้รับทราบข้อมูลในการใช้อำนาจของผู้บริหารโรงเรียน ประสิทธิภาพของโรงเรียนและความสัมพันธ์ระหว่างการใช้อำนาจของผู้บริหารกับประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1
2. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการใช้อำนาจในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1
3. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด